

Dagens frågor

Porträtt av kommunisterna

Det blir en angelägen uppgift, bland många, att analysera och utvärdera kommunisternas roll i Linje 3-kampanjen. Utifrån betraktat har det inte gått att skilja kampglada CUF-are från demonstrationsvana ungtkommunister. Det tre gånger större centerpartiunderlaget borde ha skapat en dominans, eller i varje fall en balans, såväl i planeringsskedet som i kampanjarbetet. Efter hand som kampanjen fortskred, framträdde emellertid en strategi som kom att bära andra förtecken.

En vecka före folkomröstningen publicerade Opinion i sin småskriftserie Myten om VPKs oberoende. Skriften ger en intressant faktasammanställning om kommunisternas politiska, ekonomiska och organisatoriska bindningar till främmande kommunistregimer. Den dokumenterar den hårda centralstyrningen i partiet, medlemsdisciplinen med noggrann kontroll och sist men inte minst att kadern av ledare är politiskt välskolade – i österled.

Skriften kom för sent för att kunna anses vara ett inlägg i folkomröstningsdebatten. Några veckor tidigare på bokhandelsdiskarna hade den kanske kunnat öppna ögonen på en rad osäkra och missledda väljare.

Sin största förtjänst kommer skriften att ha som en inledning till en nödvändig debatt om det svenska kommunistpartiets ställning. Under Carl-Henric Hermanssons partiledarskap förändrades partiet. Med det nya namnet Vänsterpartiet kommunisterna, med ett demokratiskt partiprogram och en konsekvent markering mot det sovjetiska moderpartiet lyckades Carl-Henric Her-

mansson ge partiet en helt ny framtoning. Det togs upp i den demokratiska gemenskapen. Lars Werner har med sina blida tonlägen och sin fryntlighet kunnat bygga vidare på denna grund.

Men först i det gemensamma arbetet för Linje 3 har de stora framgångarna vunnits. Svensk politik och de svenska politikerna har förbrukat mycket förtroendekapital genom folkomröstningen. Kommunisterna har ökat sitt.

De gröna

På måndagskvällen efter folkomröstningen gav Rapport i TV-2 stort utrymme åt uttalanden av medarbetare i Linje 3:s ledning. Som vanligt hördes många svordomar – to m under den stora demonstrationen i Stockholms Stadion en vecka tidigare sjöng trubadurer svordomsfyllda sånger, om för att visa upp sin egen manlighet eller linje 3:s styrka må vara osagt. Innehållet i vad som sades gick ut på att linje 3 skall kämpa vidare. En ny knapp med de orden var redan färdig, tydlig tillverkad inför ett väntat nederlag. Den bars av hr Hermansson (vpk). Att han och andra kommunister inte kommer att släppa greppet om de anhängare, som de under de senaste månaderna fått sig gratis serverade, är självklart. De kommer att kämpa vidare.

Att påstå att alla eller ens de flesta av dem som röstat på linje 3 skulle vara kommunister vore grovt felaktigt. Det förhåller sig inte så. Vad man däremot kan påstå är, att vältränade kommunistiska agitatorer utnyttjat den chans, som inte minst välmenande cen-

terpartister gett dem. Mönstret på hur detta går till kan man finna också utomlands.

I Tyskland hölls nu i vår val i Baden-Württemberg. "De gröna" uppträdde som officiellt parti, och man har därmed kunnat studera deras ledning närmare. Det kommunistiska inflytandet inom organisationen och på agitationsmetoderna kunde klarläggas. De gröna nådde vissa framgångar och fick 5 procent av rösterna. Därmed kom de in i lantdagen. Intressant är också att de tydligt tagit röster från socialdemokraterna, som fick 42 procent, medan CDU med 53 procent blev det största partiet.

Att kommunisterna skulle ha någon särskild motvilja mot kärnkraft är uteslutet. Deras partikamrater i Sovjetunionen, som anger tonen för dem i andra länder, är ute efter att undergräva den ekonomiska styrkan i väst för att därmed så splittring och för att få en möjlighet till inflytande och makt. I sitt eget land bygger de ryska kommunisterna flitigt kärnkraftverk, och inte ett ord av kritik häremot har hörts från vare sig svenska eller tyska kommunisterna. De senare har visat hur de i en formell kamp mot kärnkraft, men i själva verket en kamp mot det bestående, kunnat samla entusiaster för sol och vind och över huvud sådana som reagerar mot samhällets alltmera komplicerade och obegripliga teknologi. Om någon inom linje 3 hos oss kommit på idén att kombinera kampen mot kärnkraft med kamp mot samhällets datorisering, hade 3:an kanske vunnit.

Det finns en verkligt förnämlig, världsomspännande "grön" rörelse, som har sina flesta medlemmar i USA, Storbritannien, Hol-

land och Schweiz. Det är World Wild Bird Fund, där fågelentusiaster samlas och samarbetar. All praktisk ledning, och därmed också kommunistisk sådan, har hållits borta från organisationen. Därför har den också misstänkliggjorts från kommunistiskt håll. Fåglarna flyger under himmelen, oberoende av jordens gränser och fria från partikontroller, och då skall de inte heller vänta sig någon sympati från kommunister.

Urholkningen av ATP-systemet

Sveriges befolkning just nu – 8,2 miljoner – består av 1,6 miljoner pensionärer (varav 300 000 förtidspensionärer, en fördubbling sedan 1960-talet), 1,7 miljoner barn under 15 års ålder, ytterligare minst 0,5 miljoner under utbildning och 4,4 miljoner i yrkesverksam ålder. Andelen ålders- och förtidspensionärer är nu uppe i 1/5 av befolkningen, och det går en pensionär på mindre än tre yrkesverksamma. Pensionssystemets betydelse för konsumtion och välfärd är med andra ord mycket stor. Mindre uppmärksamman är däremot pensionssystemets roll i kapitalförsörjning och samhällsekonomi, bla då det gäller utrymmet för konsumtion för övriga grupper i samhället.

Nuvärdet av en utfästelse om framtida pension är beroende av förräntningen av kapital som avsätts för pensionen. Om pensionslöftet är värdesäkrat, såsom för ATP och folkpension, kan man räkna med att kapitalvärdet stiger med cirka 12 % för varje procentenhets försämring av den sk realräntan (avkastningen minus inflationen). En

Dagens Inkomst

snabb inflation ökar alltså kapitalvärdena av pensionsåtagandena mycket starkt. En höjning av inflationsnivån med 4 % utan motsvarande uppgång i räntan ökar sålunda pensionskostnaden med 50 %.

Om pensionskostnaden uttaxeras i förhållande till de aktivas inkomstunderlag, såsom för ATP och folkpensionen, är den reala tillväxten av avgiftsunderlaget av stor betydelse. Ju snabbare denna tillväxt är, desto mindre tung blir bördan av pensionsfinansieringen. Vid avtagande real tillväxttakt kommer däremot pensionskostnaden att framstå som i motsvarande mån tyngre, såväl i relation till underlaget som i konkurrens med andra anspråk på utrymme inom produktionens resultat.

En kombination av hög inflation och lågt eller obefintligt utrymme för realinkomsttillväxt ger alltså den sämsta betingelsen för att bära pensionskostnaderna. Dagens samhälls-ekonomiska perspektiv kännetecknas av just denna kombination. Sverige har genom högre energikostnader och vikande marknadsandelar för exporten blivit fattigare. Härtill kommer ett illavarslande demografiskt utvecklingsschema av växande – även relativt sett växande – kategorier av ålders-, förtids- eller deltidspensionärer samt låg nativitet. Det sk reproduktionstalet för den svenska befolkningen har under åtskilliga år sjunkit och ligger nu vid 85 %.

Allmänna pensionsfonden (AP-fonden) förvaltar fn cirka 145 miljarder kronor. I själva verket har fonden nu upphört att växa, om man räknar i reala termer och ej i "inflationskronor". Fondbildningen i ATP-systemet motiveras av kapitalbildningsbeho-

vet och önskemålet om kostnadsutjämning för pensioneringen, till undvikande av alltför höga pensionskostnader i förhållande till avgiftsunderlaget på längre sikt.

Avgiftsuttaget för ATP-systemet beslutas i princip för fem år i sänder. Nu pågående period avser 1980–1984, med uttag som stiger från 12 till 13 %. Riksdagens beslut härom under fjolåret baserades på Riksför-säkringsverkets kalkyler, i första hand ett prognosalternativ med 7,5 % inflation, årlig realinkomstökning 2 % och realränta 2 %.

De nu intjänade ATP-rättigheternas kapitalvärde vid en realränteprognos av 2 % ligger i storleksordningen 400 miljarder kronor. Härtill kommer kapitalvärdet för folkpensionen i storleksordningen 180 miljarder kronor. Den häremot svarande folkpensioneringsfonden uppgår blott till storleksordningen 1 miljard kronor. Den lagstadgade pensioneringen uppvisar sålunda i dagens läge, vid en fondbildning av drygt 145 miljarder kronor, ett kapitalvärde av förpliktelser som överstiger fondmedlen med 435 miljarder kronor.

Även om man har i minnet att ATP- och folkpensionerna i princip skall betalas inte av fonderna utan av de årliga inbetalningarna är det ett betydande belopp, ungefär lika med 1979 års BNP. Siffran kan också jämföras med den svenska nationalförmögenheten – i storleksordningen 1 500 miljarder kronor – eller "substansvärdet" av de svenska aktiebolagen – i storleksordningen 200 miljarder kronor (kursvärdet av börsnoterade aktier är cirka 50 miljarder kronor).

De framtida pensionerna, liksom alla andra inkomster, förutsätter en produktiv be-

folkning och ett produktivt realkapital (konkurrenskraftigt näringsliv och nödvändig samhällsservice). Därför, och eftersom pensionskostnaderna förutsättes uttagas i form av olika slag av avgifter på näringslivet, är en redovisning av de redan fastlagda och intjänade utfästelsernas kapitalvärde nödvändig.

1980 räknar man med att AP-fonden kommer att få in avgifter på 22,4 miljarder och ränteinkomster på 12,3 miljarder medan pensionsutbetalningarna kommer att gå på 18,4 miljarder. Pensionsutbetalningarna stiger emellertid snabbare än inkomsterna. Företagens ATP-avgifter kommer därför att tvingas upp.

En belastning av det svenska näringslivet med en större del av dessa kalkylerbara kapitalvärden, i likhet med vad som sker i andra länder där tjänstepensioneringen i större utsträckning handhas enligt premiereservmetoden (t ex USA), skulle skapa mera realism i den fördelningspolitiska diskussionen. Då det gäller olika gruppers krav på andel i tillväxten i näringslivet har Sveriges pensionärer enorma intressen att bevaka.

Familjeföretagen – kapitel 2

Den första borgerliga regeringen lämnade i sin regeringsdeklaration långtgående löften till företrädarna för landets mindre och medelstora företag, de sk familjeföretagen. Den önskade genom skilda åtgärder slå vakt om de existerande familjeföretagen och skapa mera gynnsamma förutsättningar för ett ökat nyföretagande.

Med berömvärd snabbhet lade regeringen

hösten 1976 fram den proposition som sedan gått under namnet småföretagarepropositionen. Denna innebar väsentliga lättnader för de mindre företagens förmögenhets-, arvs- och gåvoskatt. De höga löneuttag – ytterligare "besträffade" med sociala avgifter – som varit nödvändiga för att klara familjeföretagens förmögenhets- och arvsskatter kunde därmed avsevärt reduceras.

I praktiken halverades värdet på de tillgångar i företagen på vilka dessa skatter beräknades. Härigenom hejdade man tillfälligt den snabba urholkningen av denna företagsgrupps finansiella ställning. Samtidigt har generationsskiftena i familjeföretagen underlättats. Tyvärr drogs gränserna snävt. De medelstora familjeföretagen fick ingen del av dessa så välbehövliga lättnader.

Småföretagarepropositionen presenterades som en tillfällig förändring tills dess, som budgetministern framhöll, "underlag för en mera genomgripande principiell ändring förelåg". Behovet förelåg. Det var alla överens om. Det gällde givetvis familjeföretagen och näringslivets företrädare i övrigt, men även arbetstagarna. Bl a gav Metall klara uttryck för en sådan mening. Medlemmarna som var anställda i det stora antalet familjeföretag, hade givit uttryck för en ökad oro då det gällde deras anställningstrygghet.

Regeringen fick för sin del ytterligare en påminnelse om den betydelse familjeföretagen har för svenskt näringsliv och för hela landets ekonomi när den sk Bjurelkommitén lade fram sitt betänkande på nyåret 1978/79. Först på sommaren 1979 var emel-

lertid budgetministern klar att lägga fram förslag om en fortsatt utredning om familjeföretagens beskattningsförhållanden. Detta trots att man redan 1976 funnit att underlag för en mera genomgripande reform saknades.

I valrörelsen inför 1979 års riksdagsval hävdade Olof Palme att de lättnader som familjeföretagen erhållit genom småföretagarepropositionen skulle upphävas om socialdemokraterna vann valet. Detta upprepades av Thage Peterson. Motiveringen som lämnades var helt stilenlig: det var alltför få som kommit att draga nytta av denna skattereform. Nu skall inte det socialdemokratiska

partiet lastas för de förlöpnigar som dessa båda gjorde i valrörelsen. Det finns många belägg för att betydelsen av reformer på sektorn små och medelstora företag omfattas av alla de demokratiska partierna, även om förslagen till lösningar går vitt isär.

Det är därför beklagligt att det dröjt från augusti 1979 till månadskiftet februari/mars 1980 innan den nya familjeföretagsutredningen kunnat hålla sitt första sammanträde. Det ligger fara i dröjsmål. De lättnader som kom de mindre företagen till del 1976 har den galopperande inflationen snart ridit förbi.